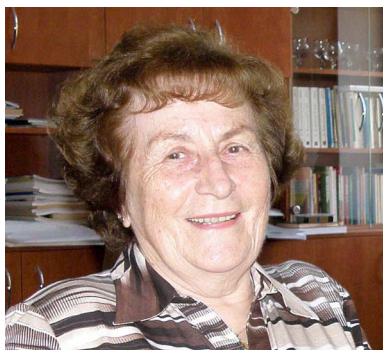

JARMILA KOLUCHOVÁ
2. 6. 1928 – 10. 11. 2021

V listopadu minulého roku zemřela ve věku 93 let prof. PhDr. Jarmila Koluchová, DrSc., významná česká psycholožka a pedagožka, která nejvíce proslula svými studii o následcích těžké psychické deprivace v dětství a možnostech jejich nápravy.

Jarmila Koluchová, rozená Sedláčková, se narodila ve Střeni v okrese Olomouc v rodině výpravčího. Po maturitě na Slovanském gymnasiu v Olomouci studovala v letech 1947 až 1951 na Filozofické fakultě UP obor čeština – filosofie. Během studií se hlouběji zaměřovala na psychologii. Dva roky byla pomocnou vědeckou silou docentky Ludmily Kolářikové, která od roku 1946 vedla Psychologický ústav FF UP. Od dubna do srpna roku 1951, částečně ještě před absolutoriem, pracovala J. Koluchová v Psychologickém ústavu jako tzv. substituční asistentka. Zastupovala zde Alenu Jochmanovou, která byla na mateřské dovolené. Od konce roku 1951 do roku 1954 působila J. Koluchová jako ředitelka Krajského pionýrského domu v Olomouci, kam ji přivedl její zájem o práci s mládeží. Už v roce 1945 založila ve Střeni dívčí skautský oddíl. V roce 1948 pracovala v Junáku jako instruktorka tzv. Lesní školy pro táborové vedoucí. V Československém svazu mládeže vedla kulturní soubor, hanácký dětský taneční soubor atp. V roce 1953 získala na FF UP titul PhDr. (AUPO, fond RUP, osobní spis 7047, kart. 352).

V listopadu roku 1954 byla J. Koluchová přijata jako psycholožka na psychiatrickou kliniku FN v Olomouci, kde pracovala převážně na dětském oddělení a prováděla vyšetření dětí z jiných klinik. V 50. letech publikovala první odborné články, zaměřené zejména na psychický vývoj dětí rodičů závislých na alkoholu. V roce

1958 se stala členkou Československé (později Českomoravské) psychologické společnosti, kde pracovala ve výboru klinické a vývojové psychologie. V roce 1960 se provdala za MUDr. Jaroslava Kolucha, CSc., s nímž měla syna Petra a dceru Irenu (*Kdo je kdo*, 1991, s. 443). V roce 1967 byla v konkurzním řízení přijata na místo odborné asistentky katedry psychologie Pedagogické fakulty UP. Současně se stala externí vyučující katedry psychologie FF UP, kde přednášela poruchy psychického vývoje dětí a psychologickou diagnostiku dětí a mládeže. Až do roku 1976 dále pracovala na částečný úvazek na psychiatrické klinice olomoucké fakultní nemocnice. Od roku 1967 vykonávala také funkci soudního znalce pro obor dětské a klinické psychologie. Do roku 1991 vypracovala celkem 134 znaleckých posudků (AUPO, fond RUP, osobní spis 7047, kart. 352).

V roce 1967 se J. Koluchová zapojila do řešení důsledků extrémní psychické deprivace dvou chlapců (jednovaječných dvojčat), které jejich nevlastní matka izolovala od zbytku rodiny. Sourozenci narození v roce 1960 žili pět a půl roku v malé, nevytápěné komůrce. Často byli tělesně trestáni, trpěli hladem a žízní. Po umístění do pěstounské péče dvou svobodných sester se jejich stav rychle zlepšoval, čímž byly do určité míry vyvráceny pesimistické prognózy týkající se následků těžké psychické deprivace. Koluchová publikovala dvě podrobné zprávy o tomto případě v časopise *Journal of child psychology and psychiatry* (Koluchová, 1972, 1976). Oba články nejenže byly hojně citovány v zahraničí i domácí odborné literatuře, ale také beze změny otištěny ve výběrové edici *Annual progress in child psychiatry and child development* (Koluchová, 1974, 1977). Kazuistika deprivovaných a týraných dvojčat je v odborné literatuře známá pod názvem „*Koluchova's twins*“. Oba sourozenci jsou dosud v občasném kontaktu s dcerou J. Koluchové, docentkou Irenou Sobotkovou. Každý z „chlapců“ má funkční úplnou rodinu, děti a vnuky (Sobotková, osobní sdělení).

Od roku 1971 působila J. Koluchová v krajském poradním sboru pro náhradní rodinnou péči a jako předsedkyně okresního poradního sboru pro NRP v Olomouci. Spolu s pediatrem prof. MUDr. Antonínem Moresem (1908–1997) se podílela na přípravě zákona o pěstounské péči, který byl přijat v roce 1973 (Klvačová, 2018). V roce 1974 získala J. Koluchová na základě obhajoby disertační práce *Psychologická problematika sekundárních defektů intelektu v dětském věku* titul CSc. V roce 1976 byla pově-

řena vedením katedry psychologie Pedagogické fakulty UP. Dokázala ji transformovat na poměrně specializované pracoviště, zaměřené na výzkum a teorii psychické deprivace, poruchy psychického vývoje a náhradní rodinné péče. Působila zde řada pozoruhodných osobností, například Jarmila Fischerová (1926–1992), druhá manželka filozofa Josefa Ludvíka Fischera, která byla na rozdíl od J. Koluchové bezpartijní. Katedra iniciovala a zorganizovala celkem čtyři celostátní konference o náhradní rodinné péči (v letech 1979, 1982, 1984 a 1988), kterých se zúčastňovali přední čeští i zahraniční odborníci. Patřili k nim Jiří Dunovský (1930–2015), doyen české pediatrie a zakladatel SOS vesniček, manželská poradkyně Věra Capponi (1946–1998) nebo věhlasný dětský psycholog Zdeněk Matějček (1922–2004), s nimiž J. Koluchová úzce spolupracovala. V roce 1978 jí byla udělena **stříbrná medaile Za zásluhy o rozvoj UP**, v roce 1978 obdržela od ministra práce a sociálních věcí E. Hamerníka **Čestné uznání za budování pěstounské péče** (AUPO, fond RUP, osobní spis 7047, kart. 352).

V roce 1981 byla J. Koluchová jmenována docentkou pro obor psychologie. V letech 1983 až 1985 vykonávala funkci prodávanky PdF UP. Kromě vedení katedry, výuky, psaní odborných a učebních textů nebo účasti na odborných konferencích se angažovala také v metodické práci pro pracovníky pedagogicko-psychologických poraden, pěstouny a pracovníky sociálních odborů. Navzdory ohromnému pracovnímu nasazení se J. Koluchová obětavě starala o svoji rodinu, o manžela, který byl po několika operacích téměř nevidomý, o jeho rodiče a o svou matku. V roce 1990 jí Univerzita Karlova udělila na základě obhajoby práce *Diagnostika a reparabilita psychické deprivace* vědeckou hodnost DrSc. V témže roce byla na své mateřské univerzitě jmenována profesorkou psychologie. V lednu roku 1991 byla J. Koluchová v souvislosti s listopadovou reorganizací univerzity odvolána z vedení katedry, které převzal Pavel Kusák. Na její místo byl vypsan konkurz, ve kterém neuspěla, takže na konci akademického roku odešla do důchodu (AUPO, fond RUP, kádrový spis 1499, kart. 92).

V roce 1992 J. Koluchová zásadně přispěla k založení občanského sdružení ISIS zaměřeného na pomoc dětem bez domova, které dostalo svůj název podle egyptské bohyně rodinného krhu. V letech 1992 až 2004 byla jeho předsedkyní. Sdružení usilovalo o optimalizaci vývoje dětí v ústavní péči a o pomoc náhradním, zvláště pěstounským rodinám. V roce 1993 bylo toto sdružení hlavním organizátorem 5. konference o náhradní rodinné péči, konané k 20. výročí přijetí zákona o pěstounské péči. Podílelo se také na přípravě 6. konference

o NRP, která proběhla v červnu 1999. Sdružení se dál úspěšně rozvíjí a rozšiřuje pole své působnosti¹.

V dalších dvou dekadách pokračovala J. Koluchová ve svých publikačních aktivitách. V roce 1992 vyšla její kniha *Psychický vývoj dětí v pěstounské péči*. Autorsky se podílela také na publikaci *Osvojení a pěstounská péče* vydané v nakladatelství Portál (Matějček et al., 2002). Publikovala také několik odborných článků a editovala Sborník přednášek z 6. konference o náhradní rodinné péči. V polovině 90. let se J. Koluchová stala členkou katedry aplikované tělesné výchovy na Fakultě tělesné kultury UP, kterou vedla prof. Hana Válková. J. Koluchová zde pracovala na plný úvazek až do roku 2002. Přednášela psychologii dítěte, vedla doktorandy, byla v oborové radě. V 90. letech se také vrátila k práci v Junáku, věnovala se svým čtyřem vnoučatům a kulturním zálibám (čítba, hudba, divadlo, pobyt v přírodě). Dál působila ve Společnosti sociální pediatrie a v Českomoravské psychologické společnosti, které jí udělily titul Čestná členka. Ještě v letech 2010 až 2013 se zapojila do projektu Pedagogika v praxi, realizovaném Pedagogickou fakultou UP s podporou EU.

Profesorku Koluchovou jsem poměrně dobře znala. V roce 1976 jsem u ní jako studentka psychologie na FF UP dělala zkoušku z dětských diagnostických metod. Od 90. let minulého století jsem se s ní v Olomouci setkávala na různých odborných i společenských akcích. Pamatuji si ji jako sebejistou, vyrovnanou ženu, velice pracovitou, ambiciózní a neuvěřitelně výkonnou. Někdy bývala tak trochu zdvořile ironická. Hlavním smyslem a náplní jejího života byla nicméně pomoc znevýhodněným dětem a jejich všestranná podpora. Na tomto poli udělala obrovský kus práce. Paní profesorku jistě těšilo, že její dcera docentka Irena Sobotková patřila od roku 1987 ke kmenovým pracovníkům katedry psychologie FF UP. Působila také ve vedení ČMPS a založila časopis E-psychologie. I. Sobotková se zabývá především psychologií rodiny, problematikou resilience a náhradní rodinné péče. V roce 2020 se rozhodla odejít z katedry do praxe zaměřené na odborné psychologické služby pro pěstounské rodiny.

Závěrem lze konstatovat, že Jarmila Koluchová patří mezi významné české psychology, jejichž studie psychické deprivace v dětství získaly mezinárodní ohlas a uznání. Zásadně také přispěla k uzákonění a rozvoji náhradní rodinné péče v České republice.

Alena Plháková

¹ viz <http://isis-olomouc.cz/o-nas/historie-isis/>

LITERATURA

Kdo je kdo 91/92 - Česká republika - Federální orgány ČSFR Díl I (A-M) (1991). Kdo je kdo. Klváčová, R. (2018). Před 110 lety se narodil vynikající pediatri prof. MUDr. Antonín Mores. *Česko-slovenská pediatrie*, 73(4), 221-223.

BIBLIOGRAFIE

Sedláčková, J., & Widermannová, L. (1956). Vliv alkoholického rodinného prostředí na neuropsychologický vývoj dítěte. *Československá psychiatrie*, 52(4), 272-277.

Hříbal, R., Koluch, J., & Sedláčková, J. (1956). Pomocné vyšetřovací metody v psychiatrii. In O. Vymětal, *Úvod do psychiatrie (psychiatrická propedeutika)* (pp. 37-45). SPN.

Sedláčková, J., & Widermannová, L. (1957). Děti alkoholických rodičů. In Skála, J. a kol., *Organizace a metodika boje proti alkoholismu* (pp. 88-92). Státní zdravotnické nakladatelství.

Sedláčková, J. (1959). Úkoly psychologa při zařazování dětí do zvláštních škol. In *Využití psychologie v socialistické společnosti (praxe)* (pp. 317-321). SAV.

Davidová, M., Náglová, R., & Sedláčková, J. (1959). Zařazování psychicky defektních dětí do pracovního procesu. In *AUPO, Suppl. III* (pp. 357-360). SPN.

Vymětal, O., Koluch, J., Sedláčková, J., & Hříbal, R. (1960). Použití ataraktik v komplexní léčbě neuróz. I. sdělení. In *AUPO, Suppl. VI* (pp. 115-121). SPN.

Vymětal, O., Koluch, J., Sedláčková, J., & Hříbal, R. (1960). Použití ataraktik v komplexní léčbě neuróz. II. sdělení. In *AUPO, Suppl. VI* (pp. 123-128). SPN.

Davidová, M., & Sedláčková, J. (1960-1961). Příspěvek k etiologii závažných poruch chování u dětí. *Otázky defektologie*, 3(3), 79-83.

Koluchová, J., Koluch, J., & Sedláček, F. (1963). Zum Problem des Jugendrauchens. *Psychiatrie, Neurologie und medizinische Psychologie*, 15(12), 461-467.

Koluchová, J., & Mores, A. (1969). K problematice prevence a nápravy psychické deprivace dětí vychovávaných mimo vlastní rodinu. In *Moravskoslezský referátní výběr z psychiatrie* (pp. 7-9). Psychiatrická léčebna Kroměříž.

Pelikán, L., Mores, A., Koluchová, J., Šíroky, J., & Fárková, H. (1969). Těžký deprivací syndrom u dvojčat po dlouhodobé sociální izolaci. *Československá pediatrie*, 24(11), 980-983.

Koluchová, J. (1970). Hluboká a dlouhodobá psychická deprivace dětí v rodině. *Psychologie a patopsychologie dětí ať ať a*, 5(2), 161-170.

Koluchová, J. (1971). K výběru dětí do zvláštních škol. In L. Štejerle, & J. Sasín (Eds.),

Základy speciální pedagogiky. I. Sbirka studijních materiálů k základním problémům speciální pedagogiky (pp. 71-80). SPN.

Šíroky, J., Pelikán, L., Mores, A., Fárková, H., & Koluchová, J. (1971). Schweres Deprivationssyndrom bei einem Zwillingspaar nach langdauernder sozialer Isolation. *Folia phoniatrica*, 23(5), 355-361.

Koluchová, J. (1972). Severe deprivation in twins: A case study. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 13(2), 107-114.

Koluchová, J. (1974). Severe deprivation in twins: A case study. In S. Chess, A. Thomas, (Eds.), *Annual progress in child psychiatry and child development 1973* (pp. 448-458). Brunner/Mazel.

Koluchová, J. (1976). The further development of twins after severe and prolonged deprivation: A second report. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 17(3), 181-188.

Koluchová, J. (1976). A report on the further development of twins after severe and prolonged deprivation. In A. M. Clarke, & A. D. B. Clarke (Eds.), *Early experience: myth and evidence* (pp. 56-66). Open Books.

Koluchová, J. (1977). Sociální dosah psychologické diagnostiky u dětí žijících mimo vlastní rodinu. *Československá psychologie*, 20(3), 245-247.

Koluchová, J. (1977). The further development of twins after severe and prolonged deprivation: A second report. In S. Chess, & A. Thomas (Eds.), *Annual progress in child psychiatry and child development 1977* (pp. 162-172). Brunner/Mazel.

Koluchová, J., & Vavrdová, H. (1977). *Výbrané kapitoly z psychologie dítěte*. Universita Palackého.

Koluchová, J. (1977). Anxiosní a depresivní rysy u vysokoškoláků. In *AUPO, Pedagogica psychologica*, 14 (pp. 71-73). SPN.

Koluchová, J. (1979). An experience of deprivation: A follow-up study. In J. G. Howells (Ed.), *Modern perspectives in psychiatry of infancy* (pp. 163-174). Brunner/Mazel.

Koluchová, J. (1979). Práce psychologa při výběru dětí do náhradní rodinné péče. In *Metodika odborných služeb v náhradní rodinné péči* (pp. 49-59). MPSV ČSSR.

Koluchová, J., & Vavrdová, H. (1980). *Kapitoly z patopsychologie dítěte*. Universita Palackého.

Koluchová, J. (1980). Psychologija vospitanija prijomnyh detej. In *Vospitanije detej v nepolnoj semje* (pp. 139-176). Progress.

Radvanová, S., Koluchová, J., & Dunovský, J. (1980). *Výchova dětí v náhradní rodinné péči*. SPN.

Koluchová, J. (1980). K problematice náhradní rodiny. *Československá pediatrie*, 35(3), 174-175.

- Koluchová, J., & Mrázková, A. (1981). Psychologické služby v oblasti náhradní rodinné péče. *Psychológia a patopsychológia dieťaťa*, 16(6), 567-573.
- Koluchová, J. (1983). Psychologická problematika sekundárních defektů intelektu v dětském věku. In *AUPO, Facultas paedagogica, Psychologica I* (pp. 141-183). SPN.
- Koluchová, J. (1984). Vliv psychické deprivace na vývoj řeči. In Kolektiv autorů, *Psychologické aspekty komunikace řeči v logopedické teorii a praxi I* (pp. 37-41). Československá logopedická společnost.
- Koluchová, J. (1986). Poruchy intelektového vývoje u dětí. In Vavrdová, H. a kol., *Speciální psychologie pro učitelství I. stupně ZŠ a vychovatelství* (pp. 101-109), SPN.
- Koluchová, J. (1986). Psychický vývoj a výchova dětí v ústavní a v náhradní rodinné péči. In H. Vavrdová a kol., *Speciální psychologie pro učitelství I. stupně ZŠ a vychovatelství* (pp. 24-40). SPN.
- Koluchová, J. (1987). *Diagnostika a reparabilita psychické deprivace*. SPN.
- Koluchová, J. (1987). Psychický vývoj deprivovaných dětí: In *AUPO. Facultas paedagogica, Psychologica II* (pp. 103-116). SNP.
- Koluchová, J. a kol. (1989). *Přehled patopsychologie dítěte I*. SPN.
- Koluchová, J. a kol. (1989). *Přehled patopsychologie dítěte II*. SPN.
- Koluchová, J., & Morávek, S. (1990). *Psychologická diagnostika dětí a mládeže*. Universita Palackého.
- Koluchová, J. (1991). Severly deprived twins after 22 year's observations. *Studia Psychologica*, 33(1), 23-28.
- Koluchová, J. (1992). Deprivation and its reparation in children of Czechoslovakia. *Child Abuse Review*, 1(1), 49-51.
- Koluchová, J. (1992). *Psychický vývoj dětí v pěstounské péči*. MPSV ČR.
- Matějček, Z. (Ed.), Koluchová, J., Bubleová, V., Kovařík, J., & Benešová, L. (2002). *Osvojení a pěstounská péče*. Portál.
- Koluchová, J. (2003). Z výsledků dlouhodobých výzkumů pěstounských rodin. *Pediatric pro praxi*, 4(3), 118-120.
- Koluchová, J. (2004). Problémy s utvářením identity v náhradních rodinách. *Správní právo*, 36(5-6), 303-306.
- Koluchová, J., Sobotková, I. (2004). Význam uspokojování psychických potřeb dětí v pěstounské péči. *Pediatric pro praxi*, 5(1), 13-15.